

ու ազդու ձայներու մենակատարումով, կարծես աւելի կը մօտեցնեն Ս. Պատարագը Աստուծոյ Սեղանին:

Ս. Պատարագի ամենէն խորհրդաւոր պահն է: Վեհափառ Հայրապետը ամբողջութեամբ վերացած, հոգեղինացած, կերկերուն ձայնով մը կ'արտասանէ. «Զքոյս ի քոյոց Քեզ մատուցանեմք...»: Բայց ի՞նչ մատուցում և ի՞նչ պիտի մատուցում: Կարծես Հայրապետը ինք չէր պատարագողը, այլ պատարագուողը...:

Քանի մը վայրկեան յետոյ երբ կը դառնայ ժողովուրդին, տալու համար իր Հայրապետական պատգամը, խորանի լոյսերուն մէջ, ամբողջական լոյսի մարմնացում մըն է նաեւ ինք՝ Հայրապետը: Ու կռտայ իր օրուան պատգամ - քարոզը: Սովորական իմաստով քարոզ մը չէր անիկա, այլ սրտի խորերէն բխած, հոգիէն փրցուած թանկագին մասնիկներ, որոնք մարգարիտի մը հանգոյն կ'ելլէին իր սրտէն, անկէ փոխանցուելու համար իր ժողովուրդի սրտին:

Պատարագը վերջացած է: Վեհափառ Հայրապետը կատարած է իր ուխտը, հոգեկան, ներքին խաղաղութիւնը կը ցոլայ իր արտայայտութեան մէջէն: Մեծաշուք թափօրը եկեղեցիէն կը հեռանայ իր հետ տանելով Մեծ Ուխտաւորը: Հեռւոր Արարատի փէշերէն եկած Հայրապետը կարծես այդ պահուն յաւերժական Արարատ էր, Լուսաւորչի կանթեղին անմոռ լոյսը իր ժողովուրդի աչքին, որուն խօսքերը Արարատի ձիւնին նման ճերմակ և Լուսաւորչի լոյսին նման պայծառ իջած էին իր սրտին վրայ, տպւեցնելով իրեն գերագոյն տպւումի և գերագոյն վայելքի պահեր...:

Այս մտածումներով ու զգացումներով ծանրաբեռնուած ու զբաւուած, այդ օր երբ դուրս կ'ելլէի Ս. Յակոբեանց Տաճարէն, կարծես բոլոր ժողովուրդին բերնէն կը լսէի անմահանուն թէքէնանին խօսքերը. —

Ինչ կը մնայ հողին տակ,
Եկեղեցեան գիւրաբեմ,
Կ'սղնեմք հասարակունք...

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ՍԻՈՆԻ ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ

Թող շաշաններ ծաղկին քայլերուն տակ Վեհափառ Հայրապետին ու վարդեր բուրսամուէտեն իր կեանքի ուղին:

«Աթոռք ոչ փառաւոր առնեն զանձինս, այլ անձինք փառաւոր առնեն զաթոռս»: Այս սողերը որքա՞ն կը պատշաճին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վաղդէն Ա. Հայրապետին: Բարձրագոյն Աթոռի մը գահակալի իր հանգամանքը որքան ալ մեծ ըլլայ և յարգանքը պարտաւորիչ, Ն. Ս. Օծութեան բացառիկ անհատականութիւնն ու անձնաւորութեան հմայքը սակայն գլած անցած են բոլոր գահերու բարձունքները:

Արդարեւ Անոր անուան մագնիսը, օրեր շարունակ, աշխարհի բոլոր ծայրամասերէն, կռուկներու երամներու պէս, դէպի Երուսաղէմ քաջաց եկեղեցական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ և ժողովուրդի ամէն դասակարգի մարդիկ, Լիբանանէն, Սիւրիայէն, Իրաքէն, Կիպրոսէն, մինչև իսկ ձէգիրէի խորերէն: Եկան բոլորը, եկան տեսնելու համար իրենց Հայրապետը. հոգ չէ թէ Աջը համբուրեցի՞ն թէ ոչ. շատեր միայն տեսնելով մխիթարուեցան, հպարտացան ու մեկնեցան: Հարիւրաւոր մեծ ու փոքր բերաններ օրեր ամբողջ ցնծութեան մէջ, խնդրեցին ու հայցեցին առ Աստուած. «Երկար կեանք տուր Հայրապետին, երկար օրեր հայոց հօր...»:

Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ, իր առաջին օրհնութիւններն ու աղջոյնները

Արեւն ընկած ըլլալու
Մխիթարանքի անհուն...:

Ինչ մնաց... Ինչ որ սուի ուրիշին՝ արօրիմակ, այն միայն, ինչ որ սուի, վերապահաւ գեղեցկացած, անուշամ:

ԱՐԱՔՍԻ ԲԵՇԻՇԵԱՆ

հաղորդել յետոյ ժողովուրդին, իր գահաբանական ազօթքը կը բարձրացնէր առ Աստուած ըսելով: «Մեր տկար անձը չափաքը կը զգանք, քաղելով այն ճամբաներէն՝ ուր Ան քաղեց դարեր առաջ»: Ու քանի մը օր յետոյ, երբ իր ուխտի առաջին պատարագը կը մատուցանէր Քրիստոսի Ս. Յարութեան գերեզմանին վրայ, կարծես Հայրապետը այս աշխարհէն չէր, երբ Ս. Գերեզմանին խոնարհած, կրկին ու կրկին կ'արտասանէր. «Փառք քեզ Տէր, փառք քեզ Տէր»:

Եւ յետոյ, երբ Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի աշակերտներու հետ էր, տարբեր անձնաւորութիւն մըն էր այս անգամ, մանկավարժ Հայրապետն էր որ կը խօսէր իրենց հետ, Յիսուսի նման կը մօտենար անոնց. «Դուք ոչ միայն դաւակներն էք Ձեր Սրբ. Պատրիարք Հօր, այլ նաեւ իմ զաւակներն եմ... և ըսել կ'ուզէր կարծես, թոյլ տուէք մանուկները որ ինծի դան»: Ու մանուկները այնքան մօտեցան, այնքան սիրեցին իրենց Հայրապետը որ անոնցմէ ոմանք, իրենց մանկական անմեղ ժպիտով «Վեհափառ բարի է, Վեհափառ հոգի է» ըսին. ու իր մեկնումէն յետոյ, հարիւրաւոր աշակերտներ «Վեհափառ հոգի է» արձագանգեցին:

Երբ Երուսաղէմի ժառանգաւոր սաներուն իր հայրական պատգամը կուտար, ըսելով, «Դուք էք մեր ապագայ յայտը», խօսքեր որոնք դարձան անձրեւի նման կ'իջնէին ունկնդիրներուն վրայ, կանգնած ժառանգաւորներու սրահին մէջ անկիւնը, ճիշդ այդ պահուն մտածումս զիս կը տանէր ետ, հեռաւոր անցեալին, Վեհափառ Հայրապետին հովուապետական այցելութեան առիթով Պէյրութ: Ն. Ս. Օ. Ս. Ս. Վաղդէն Հայրապետ երբ առաջին անգամ կը խօսէր Կիլիկիայ Դպրեմանքի ժառանգաւոր սաներուն, իր խօսքերուն մէջ սրպէս օրինակ տուաւ Քրիստոսի վերջին ընթրիքը և ըսաւ. «Քրիստոս իր աշակերտներուն փռելով իր ստաքերը լուաց սրպէսի սրբունին, մաքրուին մեղքի տիգմերէն. ևս ալ, Ձեր հայրն ու հայրապետը, ծունկի կուգամ ձեր հոգիներուն առջև, կ'ընդունի՞ք զիս»: Հայոց հնադարեան բարձրագոյն Աթոռին գահա-

կալը ծունկի կուգար պատանի սուսնողներու հոգիներուն առջև, սրպէսի անսնք բարձրանալ սարվէին... Արցունք կար ժառանգաւորներու աչքերուն մէջ, լուռ էին ամէնքն ալ, հմայուած Հայրապետով: Մեր ճանաչումը հասած էր իր լրումին, և Առաքեալին հետ կ'ըսէինք. «Եւ մեղի ալ ճիշդ այսպիսի քահանայապետ մը կը վայելէր, սուրբ, անմեղ, անտրտա, զառուած մեղաւորներէն և երկինքէն վեր բարձրացած»:

Ի զուր չէր, երբ Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքը, իր բարի գալուստի խօսքերուն մէջ, իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ մը ըսաւ. «Խօսիլ Ձեր մասին, Վեհափառ Տէր, դժուար պիտի ըլլար, ան պիտի նմանի արեւին մէջ վառուած մօմին»:

Երուսաղէմի Հայոց զինուորեալ Միաբանութիւնը, պատկառելի կայսկողութեան դասը, բոլոր թեմերու առաջնորդները, ուղիւնոսներ և անջրպետներ կարած, հաւաքուած Ս. Յակոբի պատմական կամարներուն տակ, գլխաւորութեամբ իրենց Սրբազան Պատրիարքին, բացառիկ զուրկութեանքով շրջապատեցին սիրելի Հայրապետը: Պատուելով Նորին Վեհափառութեան ա'յնքան թանկագին անձնաւորութիւնը, անոնք պատուեցին և փառաւորեցին նոյն տանն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին և անոր Գերագոյն Կեդրոն Ս. Էջմիածինը:

Անհուն խնդութեամբ կ'ողջունենք գալուստը Վեհափառ Հայրապետին, և մեր սրտի լուսադայն զգացումներէն կողմելով դափնեպսակ մը, կը նուիրենք զայն Ն. Ս. Օծութեան, սրպէս երաշխիք մեր սրգիական սիրոյն և յարգանքին:

ԱՐԱՔՍԻ ՔԵՇԵՇԵԱՆ

Երուսաղէմ, 22 Հոկտ. 1963

զօրքս, ծառայողքս և ծառայողքս
- ոչ ըմբոստանի Ս. Պէյրութի սրբաբնակ
- զիս միջոցով իմ անհոգի անհոգի
- զիս միջոցով իմ անհոգի անհոգի
- զիս միջոցով իմ անհոգի անհոգի

... իմ անհոգի անհոգի
... իմ անհոգի անհոգի
... իմ անհոգի անհոգի